

van de duisternis moesten wachten alvorens te kunnen lossen. De wagons werden dan op een spoorlijn direct naast het grote Academische Ziekenhuis neergezet, waardoor dit ernstig gevaar liep, bij eventuele Engelse luchtaanvallen te worden geraakt.¹

Op de lanceerplaatsen nam het opstellen en afvuren van een *V-2* ongeveer anderhalf uur in beslag: de raket werd verticaal geplaatst op een betonnen platform en vervolgens werden de tanks gevuld, o.m. met vloeibare zuurstof. Die zuurstof kwam uit Duitsland in Den Haag aan op het station Staatsspoor en werd daar in speciale tankauto's gepompt, 'de kleine auto's met de typische verschijnselen van ijsvorming op de tanks, snelden', aldus Boer, 'maandenlang door de Haagse straten.'²

Voor de *V-2*'s werd gebruik gemaakt van lanceerplaatsen bij Bloemendaal, in Wassenaar, op het tussen Den Haag en Wassenaar bewesten de Benoordenhoutseweg gelegen landgoed 'Duindigt' (dat landgoed was ook het hoofdkwartier van de met het lanceren van de *V-2*'s belaste eenheden), in de Scheveningse Bosjes, op het landgoed 'Ockenburg' (tussen Den Haag en Loosduinen) en bij Hoek van Holland; van midden november af werden evenwel ook *V-2*'s gelanceerd van Overijssel uit³, waar een lanceerplaats kwam bij Hellendoorn welke na enige tijd werd verplaatst naar de omgeving van Dalfsen.⁴

Van de lanceerplaatsen der *V-1*'s hebben wij geen volledig overzicht. Voor die *V-1*'s waren geen betonnen platforms nodig doch slechts de 'skischansjes' en deze konden vrij gemakkelijk worden verplaatst. Er zijn in elk geval *V-1*'s gelanceerd vanuit Zuid-Friesland, het Gooi, de Veluwe en Overijssel – in laatstgenoemde provincie waren verscheidene punten waar zich korte of lange tijd 'skischansjes' bevonden.

De onmiddellijke omgeving van alle lanceerplaatsen van *V*-wapens werd door de bezetter steeds tot *Sperrgebiet* verklaard en de Duitse controle was daar bijzonder streng, maar het spreekt vanzelf dat de militaire activiteit in verband met de *V*-wapens (het transport, de lanceerplaatsen, de frequentie van de lanceringen) niet voor de spionage-

¹ A.v., p. 8. ² A.v., p. 13. ³ De voor Antwerpen bestemde raketten werden in Overijssel gelanceerd, maar er waren met Antwerpen als doel ook twee lanceerplaatsen in Westfalen. ⁴ Wij vermeldden dat van de 1027 achter de Zuidhollandse kust gelanceerde *V-2*'s 79 bij of kort na de start mislukten; hadden die *V-2*'s het platform verlaten, dan kon zulk een mislukking betekenen dat de raket in of dichtbij een woonwijk neerstortte. Op Nieuwjaarsdag vergde de ontploffing van een *V-2* in Den Haag bijna veertig doden – enkele tientallen doden vielen er ook in Overijssel.